

Fjällkon

SVENSK FJÄLLRASAVELS TIDSKRIFT nr 3/2013

OSS FJÄLLKONÖRDAR EMELLAN.....

När jag läste Roberts intressanta artikel om Ise, där han berättade om sin redan tidigt utvecklade "nördsjuka" som Fjällrasgalen sjuåring 1970, så föll min egen tid 1970, fram ur minnet. Jag gick det året på Bollerups lantbruksskola, utanför Tomelilla. 160 SLB-kor. Ladugårdsföreståndaren var Voxberg, en dalmas i förskingringen. Han hade gått kursen på Bollerup femtio år tidigare och sedan fått jobbet som ladugårdsföreståndare på Bollerup. Han berättade att han före kriget gått runt på fritiden och dräktighetsundersökt böndernas kor mot en snaps som betalning. Även som nästan sjuttioåring dräktigundersökte han skolans fribetäckta kvigor med en inprickning av kalvningsdatum som var oslagbar. När han kom in på sina minnen från Dalarna var det rödkullor han nämnde.

Men det var min egen insats under det året som elev, jag vill berätta om. Ty jag skulle tro att det är preskriberat nu? Ty erfarenheten från denna historia har jag alltid burit med mig. Bakgrunden är sålunda:

Bollerup hade rörmjolkning, men i samband med provmjolkning plockades spannmaskiner fram. Så vi elever hade två spannmaskiner att sköta. Man bar fram spannerna två och två till mittengången där Voxberg tog emot och antecknade och provade och mätte mjölken. Nu hade jag en favorit i besättningen, 359 Freja (om jag minns rätt) en stor svart SLB-ko, snäll, lättmjolkad och väldigt frisk. Perfekt juver, vilket var sällsynt som alla minns som var med.

Nåväl, min kriminella handling var att "gynna" min favorit. Så jag pytsade över en skvätt av grannens mjölk i min favorits spann. Och gick fram och rapporterade. Nu slumpade det sig så att jag fick nöjet att mjölka denna ko varje provmjolkning i ett halvår, så vid sinläggningen var hon en av besättningens fetaste kor. Och därmed också en av besättningens högst avkastande kor...

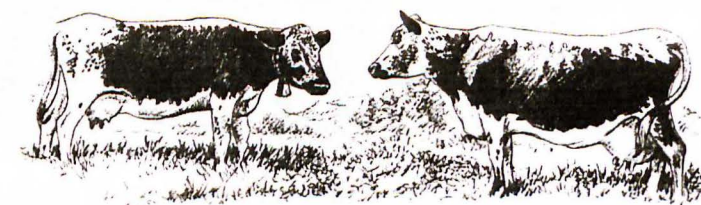
Nästa moment i denna kriminella handling skedde av en slump. Om lagårdselev fick man aldrig reda på någonting utan det gällde att hålla ögonen med sig. Så när två kostymnissar visade sig i stallet tillsammans med husdjursagronomen på skolan, så väcktes min nyfikenhet. När jag dessutom fann min lärare läsande i gårdsjournalen så frågade jag vad som var på gång.

Jo, kostymnissarna kom från Skåne-semin och undrade om Bollerup hade några lämpliga tjurkalvar ty de hade några kalvplatser vakanta. "359an fick en tjurkalv häromdagen. Och det är en bra ko...", sa jag och drog.

Två kalvar köptes. En var kalven efter min favorit. Ty så kriminellt uppförande borde naturligtvis inte funka men... Just 1970 så gällde enbart produktionen. Men fem år senare, när kalvarna var färdigprovade, så gällde ett bredare avelsmål. Tjurarna skulle även nedärva bra ben, juver, lynne och litet mera (F-tal 104). Så 359 Frejas son kom ut på reguljär användning. Ty han nedärvde ju sin mors superba egenskaper (apropå Ise). Egentligen borde min kriminella handling istället gett mig medalj, ty hur många trevliga kor blev det inte gjorda i sena sjuttioalets bedrövliga SLB-besättningar, innan Holsteiniseringen, tack vare mig.

Som slutsats innebar detta för mig att "ögonmättet" hos avelsvana djurägare är lika bra urvalsmått som alla möjliga siffror. En insikt jag konstaterat gång på gång hos många avelsintresserade oavsett art och ras man satsat med. Vad man däremot inte kan se på utsidan är DNA-bilden, det tre kaseinproteinerna. Men även där har gånga tiders mjölkerskor och mejerskor gått på känn genom de dagliga praktiska ystningsproven i arbetet med korna.

Thomas Gunnarson

INNEHÅLL

OSS FJÄLLKONÖRDAR.....	s 2
INNEHÅLL/REDAKTÖRSORDET	s 3
STYRELSEN	s 4
STÄMMAN 2013	s 5-13
NORGERESAN	s 14-19
KLÖVERFAMILJEN	s 20-24
BARNBOK OM TJÄRNA	s 25
EFTERLYSNING	s 26-27

REDAKTÖRSORDET

Hej medlem!

Hösten nalkas efter en intensiv sommar. Skördarbetet börjar gå in på sista varvet och höstjobben med jord och gödsel är kvar, förutom det vanliga jobbet med djuren. I detta nummer kan du läsa om årets stämma och en Norgeresa. En fortsättning på artikelserien om de fjällnära tjurmaterialen och en efterlysning.

För föreningen är hösten intensiv med ett par pockande projekt att färdigställa. Dels den sista etappen på det treåriga projektet med kaseintester av semintjurarna, sen det ettåriga projektet för att testa det nya sättet att undersöka kaseiner via hårrötter (samma sätt som vid DNA prov) på levande djur. Därutöver behöver det tvååriga registerprojektet sitt (vi har nu passerat 9000 införda djur). Dessutom kommer Elmia i höst med material som skyndsamt skall sammanställas.

Föreningsarbete är roligt och inspirerande men lite lurigt då det lätt blir att försöka bita av för mycket eftersom ambitionsnivån är hög och vi vet att det är bråttom för att hinna göra så mycket som möjligt för fjällrasen. Vi är tacksamma för ideer och artiklar till tidningen för det kommande året, tveka inte att höra av er!

Redaktionen

Redaktör och Ansvarig Utgivare:

Robert Nilsson
Övre Svartlå 515
961 98 Boden
mobil: 070-663 21 92
korn@telia.com

Layout:

Emma Nilsson
Nelsonstigen 10
134 36 Gustavsberg
mobil: 073-803 40 83
emma.ingrid.karolina@live.se

Tryck:

Kph Trycksaksbolaget AB,
Uppsala

Tidningen Fjällkon är Svensk Fjällrasavels medlemstidning som ges ut ca 4 ggr per år. Däremellan skickas aktuell information ut. Annonseringen med radannonser i tidning och info-blad med t.ex. "Köpes/Säljes" är gratis för medlemmar.

Samtliga artiklar i Tidningen Fjällkon är författade av redaktionskommittén om ej annat anges. Åsikter framförda i signerade artiklar delas inte automatiskt av Svensk Fjällrasavel, utan är författarnas egna. Tidningen får i korta drag citeras om källan anges. Eftertryck är dock förbjudet utan skriftligt tillstånd från Svensk Fjällrasavel.

ISSN 1401-7806
Utgivningsbevis PRV nr 21560

Medlemsavgift:
300:- insättes årligen helst på Svensk Fjällrasavels BG 5361-8070. OBS! Skriv ditt namn och adress!

Omslagsbild:
Foto: Emma Nilsson

Ordförande:

Robert Nilsson
Övre Svartlå 515
961 98 Boden
tel: 0928-401 06
mobil: 070-663 21 92
e-post: korn@telia.com

Vice ordförande:

Robert Eklundh
Kanalvägen 904
811 95 Järbo
tel/fax: 0290-705 25
mobil: 070-317 73 51
e-post: nilsesihyttan@telia.com

Kassör:

Evy Schale
Killhult
312 98 Våxtorp
tel/fax: 0430-311 18
e-post: evy@schale.se

Sekreterare:

Anna Axelsson
Evertsberg 3445
79691 Älvdalen
mobil: 073-065 48 45
e-post: anaxxel@hotmail.com

Ledamöter:

Thomas Lundholm
Brottan
820 77 Gnarp
tel: 0652-207 00
e-post: brottan@telia.com

Göran Lundström
Blecket-Bergvägen 29
79592 Rättvik
mobil: 070-593 66 13
e-post: goran.lundstrom@yahoo.se

Louise Westerberg
Ormön 116
74292 Gräsö
mobil: 070-311 22 03
e-post: gimskogen@banhof.se

Suppleanter:

Lars Halvarsson
Perjosvägen 5
782 75 Malungsfors
mobil: 073-028 00 01

Anders Söderberg
Blecket-Bergvägen 29
79592 Rättvik
mobil: 076-127 63 05

Josefin Kallin
Rössjö 210
89395 Sidensjö
mobil: 073-056 00 15
e-post: josefinkallin@hotmail.com

Valberedning (s. k.):

Elena Lantz
Myckelgensjö 307
89592 Bredbyn
mobil: 070-673 86 06

Revisor:

Tove Klackenber
Valdemarsbergsvägen 4
451 43 Uddevalla
mobil: 070-3897760
e-post: tovekla@gmail.com

Livdjursförmedling:

Mårten Dahlberg
Mariebergs Gård 1296
872 96 Bjärträ
tel: 0612-532 67
fax: 0612-531 07
OBS! Tel. tid måndagar
12-13

Stambokföring:

Robert Nilsson
mobil: 070-663 21 92
e-post: korn@telia.com

Renrasighetsintyg:

Robert Eklundh
mobil: 070-317 73 51
e-post: nilsesihyttan@telia.com

Fjällnära kommitté:

Ivan Eriksson (s. k.)
Torsvi Svanviken
745 99 Enköping
tel: 0171-830 35

Lars-Göran Lindgren
Lars Halvarsson

Avelskommitté:

Thomas Lundholm (s. k.)
Mårten Dahlberg
Joachim Gustavsson

Tidningen Fjällkon

**Redaktör och
Ansvarig Utgivare:**
Robert Nilsson
mobil: 070-663 21 92
e-post: korn@telia.com

Hemsidesansvarig:

Görgen Majewski
Hantverkargatan 53c
26536 Åstorp
0738111560
e-post: gorgen@majewski.se

STYRELSEN HAR ORDET

Den första uppgiften jag fått som ny sekreterare är att skriva de här orden i början av tidningen, Hm! Hm! Vad ska man skriva egentligen? Jag tar nog tillfället i akt och presenterar mig för er som inte vet vem jag är.

Anna Axelsson heter jag och bor i Evertsberg. Jag och min sambo Robert Gunèrus har ett litet jordbruk här med mestadels fjällkor och ca 30 hektar mark att sköta. 2004 var året då vi började med kor efter att vi köpt in några dräktiga kvigor från Goth Bertil Johansson. Vi har alltid sagt att hade vi vetat hur mycket pappersjobb det var att skaffa kor hade det aldrig blivit några kor på gården. Jag tror att vi gjorde alla misstag man kunde göra i början, men nu när man har kommit in i allt så tror jag att misstagen blir färre (hoppas i alla fall det). Vi buför upp till vår fäbod Gessifäbod på slutet på maj varje år. Då går vi ca 45 km på två dagar med kor, hästar och getter. Höns, kalvar, renar och grisar får åka transport.

Sedan 1 ½ år tillbaka är vi mjölkleverantörer till Arla och för drygt 1 år sen började jag också seminera korna själv efter att jag gått en väldigt intressant seminkurs för VÄXA Sverige i Uppsala. Det man insett när man seminarer själv är att urvalet på fjällnära tjurar är väldigt litet och det är absolut inte enkelt.

Vi hade hand om stämman 2012 då den var i Dalarna och Evertsberg. Eftersom vi aldrig tidigare har varit på någon stämma själva så var det lite att famla i mörker men på kort varsel så fixa vi ihop ett program som jag tror funkade rätt bra. I år tog vi oss tiden och åkte på Stämman i Ånåset det var en jättetrevlig tillställning och man fick prata hur mycket kor man ville. Efter söndagens stämma vart jag då invald som sekreterare åt föreningen och nästa gång jag ska skriva de här orden blir det nog något lite mer intressant än en presentation.

Hade gott allihopa!

Anna Axelsson

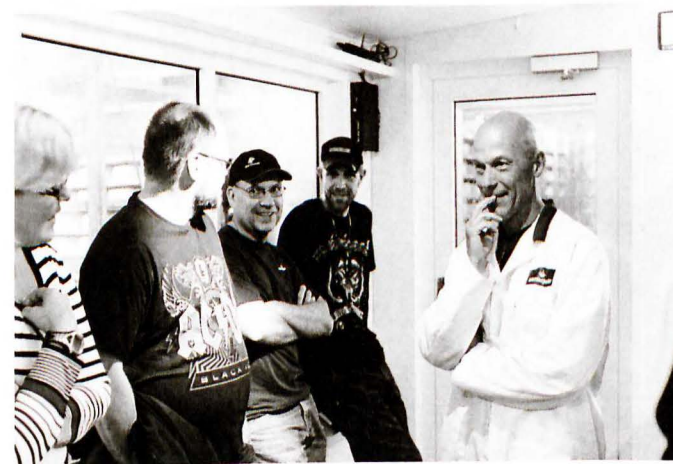
STÄMMA 2013

Vår stämmogeneral Anders Jonört hade skött väderbeställningen med den äran och Västerbottens kustland visade sig från sin allra bästa sida under årets fjällrasstämma. Det var inte utan förväntningar som vi åkte till årets stämma för ingen annanstans i Sverige finns så många fjällkor på så litet område som i Lövvånger/Flarken trakten. Det var ju även där många av de sista tjurföreningarna med fjälltjur fanns kvar så sent som in på 70-talet. Vi blev inte besvikna!

DAG ETT

Vi mötte upp på Lufta Camping i Ånåset och samlade styrkorna där för vidare färd till Ostens hus i samma by, där Norrmejerier bland annat lagrar sin numer tämligen välkända Västerbottensost. Där förevisade ostmästare Ola Larsson lagret, med över 40 års tjänst åt mejeriföreningen så fanns där en grundlig kunskap i osthantering. Eller ska man kanske säga "ostkänsla", för exakt vad som gör att det blir som det blir verkar inte alltid vara känt, men kanhända är det också lite av en reklamgimmick för att "mystifiera" produktionen. Att renlighet och noggranna rutiner var viktiga framkom dock tydligt. Vi fikade där innan färden gick vidare till Familjen Jonört i granbyn Flarkbäcken.

Jönörts besättning är värd en egen artikel och så ska det bli om än på grund av platsbrist inte i detta nummer. Starten på deras gårdsägande för snart 20 år sedan blev

På besök i ostfabriken. Foto: Görgen/Majvi Majewski

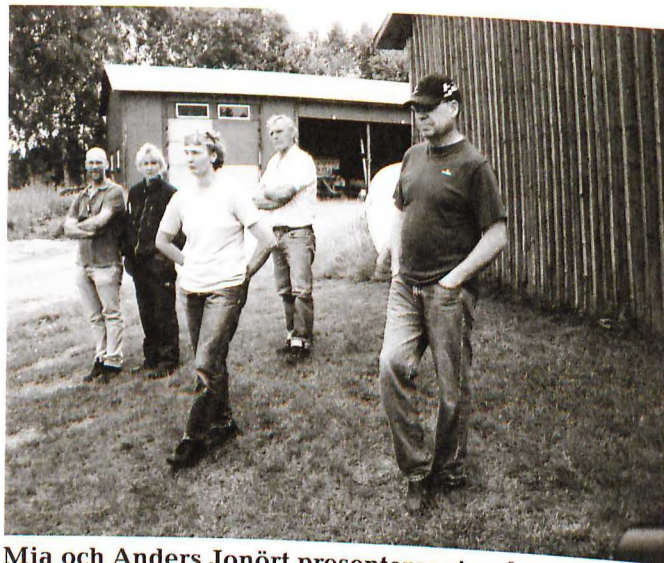
Kor hos Jonört.

Foto: Lars Schale

Ostlagret.

Foto: Görgen/Majvi Majewski

Mia och Anders Jonört presenterar sin gård.

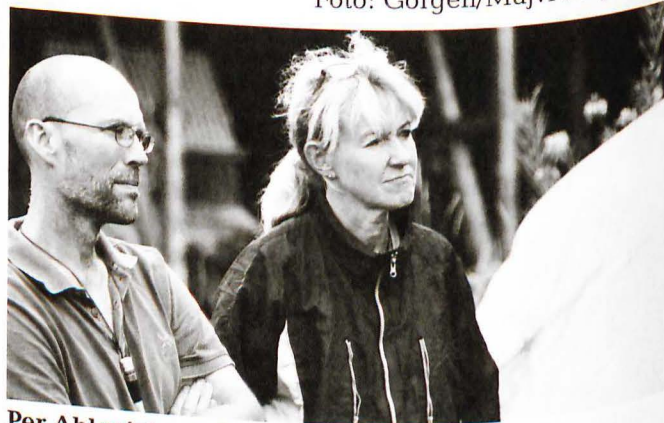
Foto: Lars Schale

dramatisk då lagårn brann upp innan man ägt gården i ett fullt år. Med 4 barn under 6 år och djur inhyrda på bygden blev det en arbetsam start, men som resulterade i en ny lösdriftslagård som fungerat bra och man fortfarande brukar. Gården drivs enligt KRAVs regler och man håller kring 50-talet kor. Man odlar mest vall och sen markbristen blivit mindre akut (markhungern i Flarkenområdet är mycket stor) även lite spannmål. Skördenivåerna har de sista åren stabiliserats, och problemen med den sk "kravsvackan" som oftast infaller när man ställer om odlingen från konventionell till ekologisk har upphört. Man har ett femtontal kolinjer/kofamiljer, tre som är överkorsade från

Uppmärksamma och glada åhörare hos Jonört.

Foto: Görgen/Majvi Majewski

Per Ahlqvist och Inga Ångsteg.

Foto: Görgen/Majvi Majewski

andra raser, och dussinet kolinjer som är komna från fjällrasen och ett flertal av dom är idag gårdsunika i så motto att dom inte finns kvar på andra ställen än i Flarkbäcken. Vi ska som sagt återkomma med närmare presentation i ett kommande numme

Hela stämman är samlad hos Jonört.

Foto: Görgen/Majvi Majewski

DAG TVÅ

Andra dagen åkte vi till Gärde och familjen Ahlbergs nystartade fjällrasbesättning på 40-talet kor, även den i KRAV. Man har köpt gården av Göran Ceder men kobesättningen där hade redan hunnit skingras. Som med alla äldre lagårdsbyggnader så finns det underhållsbehov och eftersom gården varit utarrenderad i 5 år innan övertagandet så fanns saker att ta tag i. Men det finns potential att få ordning på gården igen och som Sven sa med-

Thomas Lundholm och Evy Schale serveras glass av Helena Ågren.

Foto: Eva Nilsson

GLASSBONDEN

När vi sett klart stod kosan åter till Lufta där vi inkvarterades och på kvällen vid middagen hade vi ett intressant och mycket gott besök av "Glassbonden" ett nystartat lokalt företag i Västerbotten som drivs av Helena och Tomas Ågren Selet Vännäs. Dom av oss som hängt med sen 90-talets början känner igen dom från SKB föreningen där dom varit och är aktiva. Efter att ha varit nära att sluta med mjölkproduktionen för några år sedan valde man att istället försöka sig på en vidareförädling av en del av den egna mjölken, och under namnet Glassbonden driver man nu glassproduktion i egen regi på en därför inköpt fastighet. Man har tagit hjälp med marknadsföring och uppstarten av företaget men som för de flesta som startar egen livsmedelstillverkning så visste man inte riktigt vad man gav sig in på och arbetsbördan är inte mindre när man ska igång. Att skaffa och odla kundkontakter, sköta arbetskraft för ett nytt företag och dessutom få det redan existerande att fungera kräver engagemang och kraft. Vi fick smaka bland annat glass smaksatt av Älgört och Västerbottensost. Att där inte fanns lätta pengar att tjäna stod klart men med uthållighet kan slutresultatet bli bra. Smaken på deras glass var det då inget fel på, och vi önskar dom lycka till i sitt fortsatta arbete!

Familjen Ahlberg välkomnar stämman med kaffe utanför lagården.

Foto: Eva Nilsson

an vi drack välkomstkaffe utanför lagården så hoppades han att vi skulle kunna komma tillbaka om 10 år och se vad som dom hunnit åstadkomma för förbättringar. Besättningen köptes ihop under hösten 2012 och de flesta djuren kom från Urban Delestig som sålde ett stort antal högräktiga kvigor, varav många visat sig vara riktigt duktiga mjölkproducenter. Större grupper djur hade även köpts in från Thomas och Linda på Brottan och Joachim Gustavsson Görshorva och inte heller dom skämdes för sig. Ett fjärde större djurförvärv gjordes av Helge Renström Vikdal och för en avelsnörd är det alltid intressant att en så gammal och intressant besättning får i princip flytta hel till ett nytt ställe. I Helges besättning fanns ett par riktigt intressanta fjällkolinjer med Västerbottens ursprung som det ska bli roligt att följa i Gärde. Enstaka djur hade även kommit från Tomas Hägmark och

Inte första gången en fjällrasstämman diskuterar kor i Gärde.

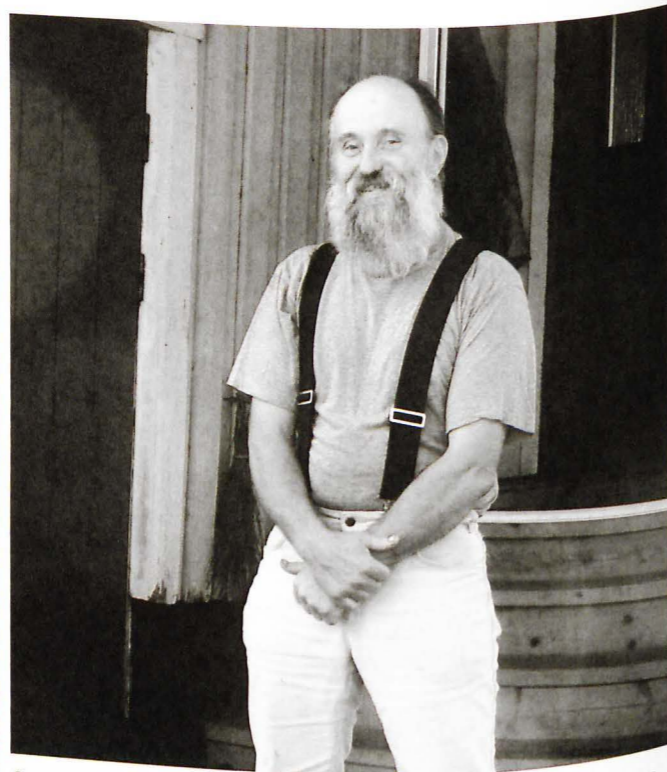
Foto: Eva Nilsson

Nils-Nilsa lantbruks AB. En rolig detalj är att många av förvärven söderifrån kom från en gång "utvandrade" Västerbottenslinjer som vandrat runt på ett par, tre, fyra gårdar söderut och nu kommit "hem" igen. Som alltid när det gäller besättningar som köps ihop så finns möjligheten att få fram riktigt bra avelsdjur i konkurrensen mellan de olika linjerna och det ska bli spännande att följa den nya Gärdebesättningen under kommande år.

Korna i Gärde på väg ut efter mjölkningen.

Foto: Lars Schale

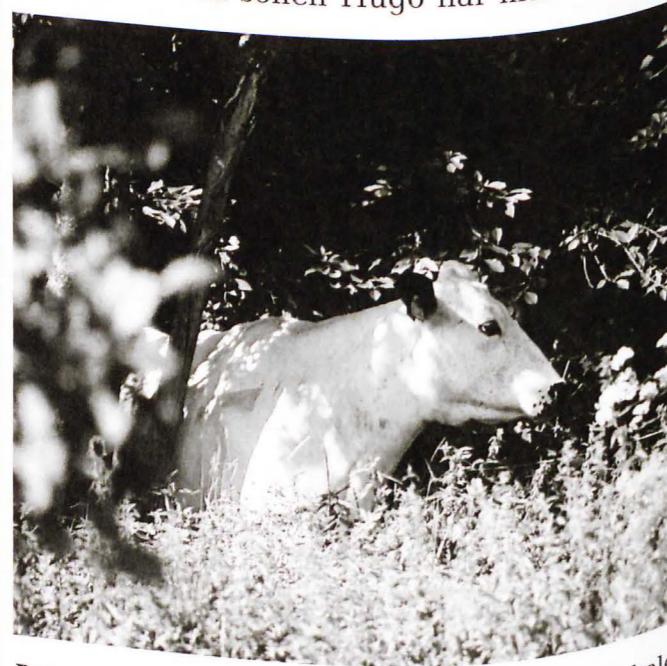

Sten-Erik, fjällrasföreningens nya stjärnskådespelare.

Foto: Eva Nilsson

"STEA"

Vår Västerbottenska koodysse fortsatte med att vi åkte till grannbyn Bodan där Sten-Erik Eriksson "Stea" med familj brukar en fascinerande gård med många egna lösningar och ideér! Sten-Erik kan väl närmast på ett positivt sätt beskrivas som ett "naturbarn" med gott humör och nära till skratt. Tillsammans med sambon Eva Furumo som träffades när dom var sjuksköterskor på Karolinska i Stockholm och sonen Hugo har man 20-talet

Poserar i skogsbrynet.

Foto: Lars Schale

Vad är det för folk som kommer? Foto: Lars Schale

fjällkor som man med Sten-Eriks egna ord bedriver "ickeavel" med. Ickeavel i så motto att man inte lagt ned mycket omsorg på att välja tjurmaterial utan i princip tagits det som erbjudits och använt detta. Men naturligtvis har det varit ett urval i nästa skede då man behållit de djur som passat för den drift man har. Korna kom för 20 år sedan efter landsvägen från Göran Ceder och det är de kolinjerna man behållit, besättningen har växt från 8 kor till dryga 20-talet och man har åter med Sten-

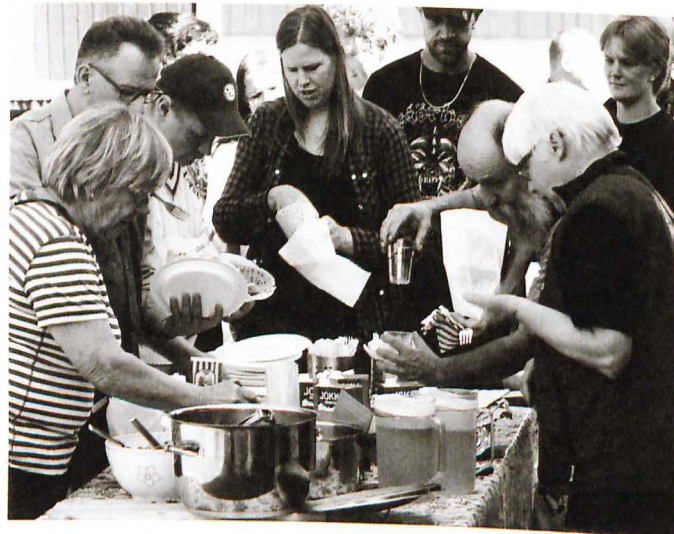
På spaning efter den tid som flytt? Foto: Lars Schale

Eriks egna ord "fått ned" avkastningen från de initiala 6000 literna till ca 5000 där man ligger med ett minimum av inköpt foder. Korna var dock rejäla och frodiga ur fjällkosynpunkt och syntes trivas med livet. Sten-Erik har provat både det ena och andra i växtodlingsväg för att göra så mycket foder som möjligt hemma på gården och utöver vall och spannmål odlades även ärtor och man har även odlat rybs. Hos Erikssons blev vi även förplägade med en utsökt hemlagad lunch signerad Eva Furumo,

Koprat i hagen hos Sten-Erik och Eva.

Foto: Lars Schale

Utfodring!

Foto: Lars Schale

som satt bra i magen inför fortsättningen av dagen.

De flesta av er kommer under hösten/vintern att kunna se Sten-Erik och Hugo samt en del av korna i TV reklam för norrmejeriers fjällfil. Sten-Erik och Hugo tillbringade 5 dar som djurskötare/skådespelare uppe i Dikanäs med 10 av deras djur för att spela in den reklamsnutten tillsammans med ett tjug reklammänniskor.

Elena Lantz ler i kapp med solen.

Foto: Görgen/Majvi Majewski

Eva's lunchrestaurang.

Foto: Lars Schale

En vallhundstävling i grannskapet lockade en del medlemmar under eftermiddagen men övriga hade en avelsgenomgång med lite prat kring kaseintesterna som kommit fram och årets tjurar för Alebäckssamlingen. På kvällen blev det sen stämmomiddag men tyvärr utan sång av stämmogeneralen Jonört. Sten-Erik ställde upp med ett par riktigt bra lokala historier färgade av "ortens mål" och vi fick en trevlig kväll tillsammans.

Per Lundberg funderar över framtiden.

Foto: Görgen/Majvi Majewski

Robert Eklundh tänker på sitt ladugårdsbygge.

Foto: Görgen/Majvi Majewski

Avelsprat.

Foto: Görgen/Majvi Majewski

DAG TRE

Sista dagen hölls stämman nere på Stenfors Gård, årsmötet leddes med sedvanlig ackuratess av Håkan Andersson. Inga stora omvälvningar skedde, Anneli Söder hade av sagt sig sin styrelseplats på grund av personliga skäl och hon ersattes av Anna Axelson som de flesta av oss lärde känna som förra stämmans "stämmogeneral". Robert Nilsson hade bett valberedningen att slippa kvarstå som ordförande, men någon ny sådan hittades inte detta år. Omval till styrelsen skedde av Evy Schale och Robert Nilsson samt Lars Halvarsson som suppleant. Till denna stämma var det även bringat ordning på all bokföring så att styrelsen kunde söka, och fick ansvarsfrihet för 2011 och 2012. Sen förra stämmans debacle då styrelsen inte kunde redovisa och söka ansvarsfrihet så har avtal skrivits med Majvi Majewski om löpande bokföringshjälp. Det är Majvi som utan ersättning hjälpt styrelsen

Robert Gunnerus och Thomas Lundholm.

Foto: Görgen/Majvi Majewski

att få ordning på papperna för 2011 och 2012, ett stort tack till Majvi för det arbetet! Efter stämмоval och påföljande konstituering ser föreningens förtroendevalda ut på följande sätt.

Ordförande: Robert Nilsson**Vice Ordförande:** Robert Eklundh**Kassör:** Evy Schale**Sekreterare:** Anna Axelson**Ledamot:** Thomas Lundholm**Ledamot:** Louise Westerberg**Ledamot:** Göran Lundström**Suppleant:** Lars Halvarsson**Suppleant:** Anders Söderberg**Suppleant:** Josefin Kallin**Avelskommitté:** Thomas Lundholm sammankallande, Mårten Dahlberg och Joachim Gustavsson**Fjällnära kommitté:** Ivan Eriksson sammankallande, Lars-Göran Lindgren och Lars Halvarsson**Stamboksregistrator:** Robert Nilsson**Renrasighetsintyg:** Robert Eklundh**Livdjursförmedlare:** Mårten Dahlberg**Hemsidesansvarig:** Görgen Majewski**Redaktör och ansvarig utgivare för "Fjällkon":** Robert Nilsson**Revisor:** Tove Klackenbergh**Valberedning inför 2014 års stämma:** Elena Lantz sammankallande, Lars-Göran Lindgren, Birgitta Sabelström Ekeberg, suppleant Anders Jonört

Enda egentliga debatten på stämman gällde varför inte fjällrasföreningen har sökt bidrag från Jordbruksverket på transportstöd av avelsdjur. Förslag på detta fördes fram på årsmötet av Birgitta Karlsson och Martina Bremer, dessa ansåg att mindre besättningar i utkanten av avelsområdet missgynnades ekonomiskt via att semineringsarna blivit så dyra och att ett stöd för transport av avelsdjur kunde lindra detta.

Styrelsen håller i princip med om detta, men förklarade via ordföranden att man fann det mycket obehagligt att handskas med ansökningar om transportstöd för enskilda medlemmar. Styrelsen tycker att det är svårt att utforma regler för dessa som är klara och entydiga så att det går att söka en fixerad summa av JV som någorlunda säkert motsvarar anspråken. Dessutom får föreningen reda på om man beviljats medel så sent på året (oftast till sommaren) att även det försvårar en korrekt hantering. Ett problem är även att föreningen först måste lägga ut beloppen och sen söka tillbaka dom av JV, det visade sig att det år (2012) föreningen provade söka transportstöd så var det svårt att få in godkända dokument för vidare redovisning till JV, dokument som kassören upplevde som klara godkändes inte av JV och handläggningen av stödet blev omfattande för att inte drabba föreningen ekonomiskt.

Styrelsen anser även att man tagit på sig så pass stora åtaganden i fortsatta kaseinprojekt och registeruppbyggnadsprojekt att man inte anser sig hinna eller vilja handha ytterligare projekt. Den likviditet som idag finns via att styrelsen jobbat i stort sett utan ersättningar i 7 år anser styrelsen behövs för att säkerställa de projektansökningar som redan gjorts. På direkt fråga ville heller ingen av förslagsställarna ta på sig att i så fall hjälpa styrelsen med utformandet av eventuella regler och sen sköta om projektet.

Medlemmen Ingela Olofsson erbjöd sig då att under hösten titta på hur en ansökan om transportstöd och regler för ett sådant skulle utformas och fick stämmans uppdrag att återkomma i den frågan till styrelsen innan ansökningarna för 2014 ska lämnas in. I styrelsen har det diskuterats om det inte vore skäl att arbeta för en subvention på semineringsarna som ett sätt att få ut en större ersättning för hål-

Svensk Fjällrasavel

landet av utrotningshotade raser. En subvention av de tre första semineringsarna på varje stödberättigat djur är ett mer rättvist system ur medlemssynpunkt och skulle vara en behövlig lättnad på kostnadssidan. Stämman hade inga invändningar mot det resonemanget.

En motion från Gerd Arnuist som för sent lämnats in dagen innan stämman kunde av stadgeenliga skäl inte behandlas som sådan men stämman tog upp andemeningen i den och resonerade kring den under punkten övriga frågor. Gerd önskade en förnyelse av fjällrasföreningens verksamhet och hade en ide om att ordna en utställning av fjällrasdjur och föreslog en sådan på Rismyrliden i Skellefteåtrakten. Motiveringen var att det måste vara roligare att se på djuren i verkligheten än på datorn. Ingen hade någon annan uppfattning än att det vore trevligt med en utställning av fjällrasdjur och att Västerbotten rimligtvis vore en väl vald plats att ha en riksutställning på om denna nu skulle gälla fjällrasdjur. Ordföranden fick stämmans uppdrag att via fjällkon väcka frågan bland medlemmarna om vi ska försöka oss på att ordna en sån under de kommande åren, 2017 är det 50 år sedan den sista avelstjurauktionen hölls i Ånäset.

Stämman avslutades sen med utdelning av diplom för långlivade kor med hög livstidsavkastning. Som så ofta dominerades denna punkt av Mårten Dahlberg som erhöll inte mindre än fyra nya diplom. De diplomerade korna var följande.

Mårten Dahlberg, Bjärträ

C DIPLOM

356 Lenita 7 år 8 mån

7374 4,2 3,4 313 253 rektal 108 106 4313 kg smf o prot

C DIPLOM

359 Krimla 7 år 1 mån

7112 4,9 3,8 349 267 rektal 120 112 4375 kg smf o prot

C DIPLOM

384 Nina 7 år 11 mån

6995 4,6 3,7 321 258 rektal 112 109 4575 kg smf o prot

C DIPLOM

410 Glinda 6 år 7 mån

6921 4,8 3,8 334 266 rektal 117 112 3956 kg smf o prot

Nils-Nilsa lantbruks AB, Svartlå

A DIPLOM

439 Rita 8 år 6 mån

10429 4,1 3,5 431 361 rektal 136 140 6737 kg smf o prot

C DIPLOM

515 Duva 5 år 7 mån

8925 4,3 3,6 384 325 rektal 123 124 3947 kg smf o prot

Vi avslutar stämmoreferatet med att tacka avgående styrelsemedlemmen Anneli Söder som tyvärr inte kunde medvara för det arbete hon nedlagt i föreningen, och minns då särskilt Elmiamontern 2011 som hon och dottern Lill-Stina gjorde så fin. Vi tackar Norrmejerier för deras sponsring av stämman och inte minst Anders Jonört för planläggning och guidning.

Red.

2013 års fjällrasstämma genomförs.

Foto: Görgen/Majvi Majewski

NORGERESAN

En av dom många speciella människor jag mött efter "fjällkovägen" är Aksel Iffland med hustrun Frederike, sonen Aslak, och dottern Ylva, följ med till dom.

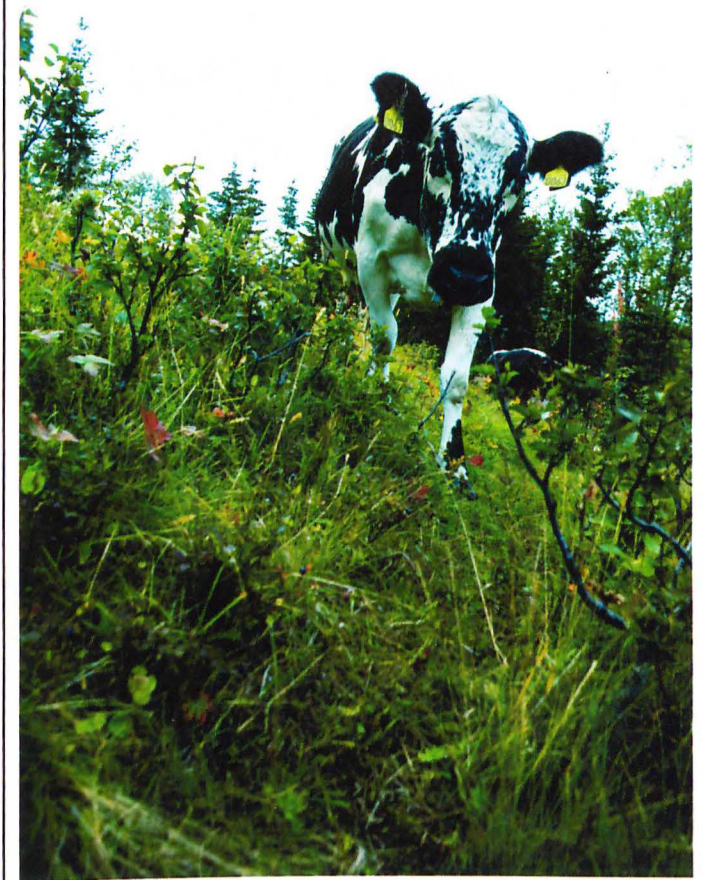
För några år sedan blev jag inbjuden till STN-föreningens årsmöte i Kirkenær för att tala om utfodring av fjällkor och hur jag gjort hemma i min lagård. Det var min första STN-stämman och jag kände inte så värst många av de närvarande, så jag visste inte riktigt vad jag hade att vänta. På själva stämmodagen när jag skulle hålla mitt föredrag så satte sig en man bredvid mig och sa helt framt att "du ska inte känna någon press men jag har åkt 120 mil för att lyssna på dig!", och han såg inte ut att skämta! Nähä ingen press där inte! Nå vi fortsatte att prata och det visade sig vara en framåt fjällkobonde från Mellaneuropa invandrad till Nordnorge med gott om egna ideer som ville lära sig mer och gärna diskuterade, alltså egentligen den bästa sortens publik man kan

ha på ett föredrag. Det slutade med att jag bjöd hem honom att komma och hälsa på i Svar-tlå. Det var ju betydligt närmare att komma dit (bara 60 mil) så fick vi titta på kor och resonera mera. Sagt och gjort Aksel dök upp ett par veckor senare och vi pratade kor ett dygn.

Vart efter jag lärde känna Aksel och han berättade om sitt jordbruk och visade bilder därifrån kände jag att jag måste absolut ta mig dit och titta själv, nåt annat var inte att tänka på. Jag frågade därför Emma om hon ville följa med, för hon är väsentligt mycket bättre på att ta bilder än vad jag är. Utifrån vad jag såg på bilderna Aksel hade med, så var det värt att fotografera en del, Norge är ju vackert nästan överallt utom slagghögen i Röros (hur mycket världsarv det än är) men uppe där Aksel bodde är det verkligen mycket vackert! Emma var inte sen att haka på och i månadskiftet augusti/september åkte vi norrut. Norrut var verkligen rätta ordet!

Men innan vi snöar in på det agrara så måste jag bara berätta lite om Aksels Europeiska härkomst, för den är verkligen europeisk! Född med Palsa som efternamn i Tyskland av föräldrar som kommit dit i samband och på grund av andra världskriget, fadern av baltisk adlig härkomst, modern har aldrig velat tala om var hon var född. Aksel och familjen lämnade Tyskland när han var bara dagar gammal och har sen bott bland annat i Holland, Belgien, Schweiz, Österrike, Frankrike och Sverige. Aksel har även bott Danmark innan han återkom till Sverige för att jobba på Nibble gård som drivs av antroposoferna, där blev han av förmannen mer eller mindre skickad till Norge för att jobba på en gård. Sen följde en tid som avlösare i Rörostrakten där han trivdes mycket bra och gärna hade stannat men ingen gård fanns att köpa. En tid efter grundskolan var han till sjöss innan han utbildade sig i lantbruk i Tyskland. Ett liv som det utan tvekan gått att skriva en bra och spännande bok om!

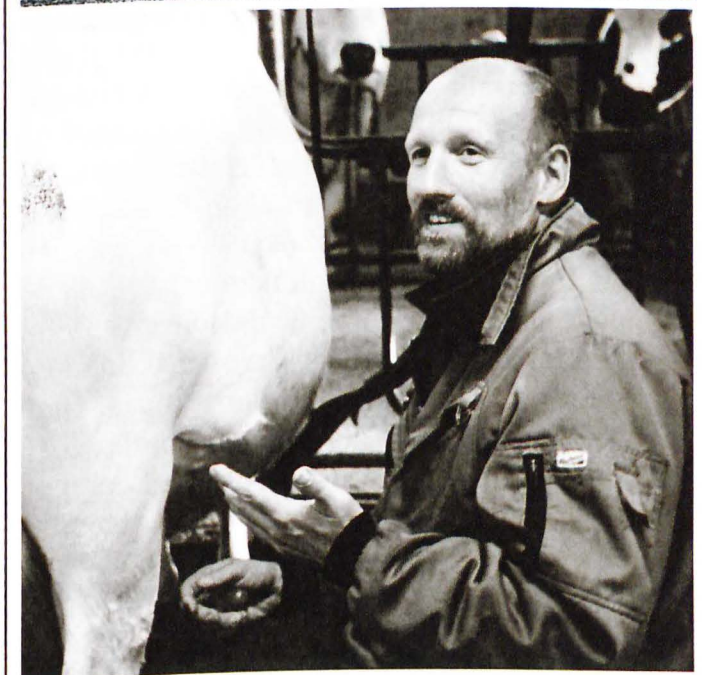
Familjen bor i byn Storjorda ett par mil in på land på Norges största Ö, Hinnöya, på gränsen mellan Troms och Nordlands fylke. Närmaste stad är Harstad och den geografikunnige vet då att vi är en bra bit norrut. Höjdlägesmässigt är vi ungefär där Sverige tar slut ovanför 68e breddgraden. Storjorda ligger på ca 250 meters höjd och på den breddgraden så innebär det att somrarna är korta och väldigt intensiva. Familjens högst belägna odlingsjord ligger på 350 meter och trädgränsen går på 400 meter. Varför hamnar man där då uppe om man är mellaneurope av börd? Ja det finns säkert flera svar men det enklaste är det norska systemet för förvärv av gårdar som är synnerligen restriktivt och reglerat. Gårdar ska alltid vid försäljning erbjudas att gå inom släkten för det i förväg bestämda taxeringsvärdet. Det gör att det är väldigt få norska jordbruksfastigheter som kommer ut till försäljning för en bredare publik. 1997 kom tillfället uppe i Storjorda. Han åkte upp på vintern och tyckte att det var väl helt ok att starta den egna bondekarriären med det stället, visserligen var det så mycket snö att det inte gick att se den fina utsikten över dalen från köksfönstret, men det gick ju att gå upp på vinden så vad var det för problem! På våren när den arbetsugne Aksel flyttade upp märkte han att det varit snö på betydligt fler ställen än utanför köksfönstret för då syntes alla svackor och sänkor som på vintern drivit igen och varit fyllda med 5-6 meter snö. Han insåg snabbt att han fick lära sig köra traktor i sluttningar om det skulle bli nåt foder gjort.

Han övertog djur och maskiner i köpet, lagården hade byggts för 12 kor men det stod kor lite var som helst och dom var måttligt pedantiskt skötta så ett förändringsarbete tog vid som resulterat i att stallet byggts ut till 16 kor som alla har ett eget bås och är väldigt välskötta. Hustrun Frederike kom dit första gången som lantbrukspraktikant 2001 och permanent flyttade hon till Storjorda 2003. Även hon från Tyskland av börd. Efter giftermål fick man Aslak 2008 och Ylva 2011.

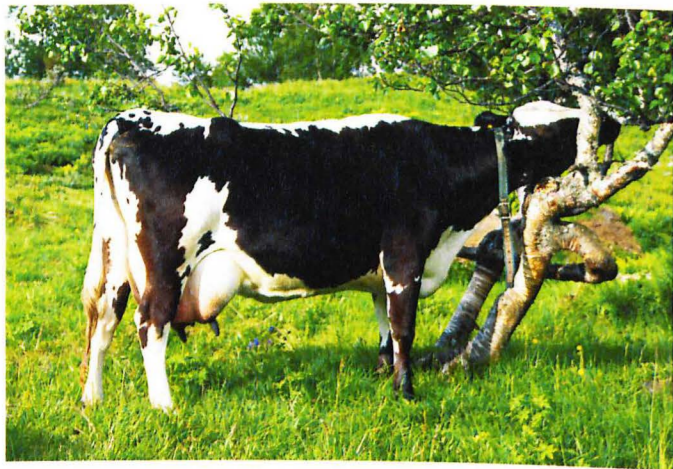
När Aksel tog vid fanns det mest NRF-kor, en del har korsats över till STN. En linje "Litago" efter en NRF-ko med mycket SRB i stammen finns kvar, och idag finns från den 7 kor. En annan överkorsad linje stammar

Fredrike vid mjölkningen.

Aksel resonerar.

44 Harelin, gårdens tjurmoder. Foto: Aksel Iffland

från kon "Geita" och idag är dom tre stycken. En gammal STN-linje "Tidliglinjen" som ursprungligen stammar från Wickströms i Oppdal har idag 5 kor ur sig och efter en av dom har man nu sålt in en tjur på semin. Dessutom finns ytterligare en linje "Alvil" som är ursprunglig STN som idag är 1ko och en kviga. Idag är besättningen att betrakta som en renrasig STN-besättning. Att han valde STN beror på att han vill maximalt utnyttja den lilla tid som finns för bete under sommaren och hösten. Korna går ute dygnet runt under dryga tre månader, vilket inte är dåligt då det ibland inte är snöfritt mer än 3,5 månader! I år släpptes korna på bete rekordtidigt den 6 Juni men ifjol var våren så kall att det inte fanns bete förrän den 24 Juni. Men oftast släpper man 10-15 Juni. Man lägger på 4 kvigkalvar per år och sparar inga tjurkalvar för uppfödning till slakt. Så vinterbesättningen består av 16 kor, 4 kvigor och 4 kalvar.

Så fort snön försvinner och marken bär börjar man köra flytgödsel på vallarna med en 3 kubiketers vakumtunna. Det tar runt tre veckor att få ut dom 500 kubiken. Vissa fält är så branta att man måste backa ut på en smal rygg och sen sakta köra tillbaka och sprida på båda sidor ryggen. Större gödseltunna låter sig inte gärna framföras säkert i de backarna som bilderna inte ger ett dugg rättvisa. Man brukar ca 20 hektar och slåttern börjar 5-10 Juli, det mesta slås med traktor och körs ihop som rundbalsensilage. Sen slås de brantaste sluttningarna med "tvåhjulstraktor" och gräset räfsas för hand ned till mark där pressen inte välter. Ett normalår får man runt 250 balar vinterfoder. Dessa är man sen noga med att transportera hem och stapla mot lagårdsväggen eft-

ersom det kan bli 3 meter snö, och då är det helt plötsligt inte ens lätt att se var en balhop ligger på ett fält, än mindre att kunna skotta en väg till dom. Snön kommer oftast i slutet på september. Vintrarna är skapligt milda på Hinnoya och det är sällan mer än 20 grader kallt, jämfört med att det bara ett par mil österut på fastlandet kan vara ner 40 grader kallt på vintern och t.o.m värre en det.

Gården är DEBIO godkänd (KRAV) med en kvot på 66 ton. Avkastningen är mycket god med 4900 kg i snitt mot Norges medel på 4100 kg på STN. Aksels vill att korna ska kalva koncentrerat från början av April och 6veckor framåt, man sinlägger sen alla kor i början av februari och får så mjölkledigt under två månader. Men den största anledningen till den koncentrerade kalvningen är att kunna nyttja kornas eget fodersök maximalt under sommaren och att ha full produktion då. Grundpriset på mjölken är nu 4,07 med ett distriktstillägg på 90 öre ett Debiotillägg på 75 öre och sen får man för sommarmjolk under juni till september 32 öre extra samt ett kvalitetstillägg (elitmjolk) på 31 öre. Så när allt fungerar ger ett kilo en bit över 6,30 norska kronor vilket motsvarar runt 7,40 svenska kronor. Det låter ju bra i Svenska öron men betänk då att Norge har en "oljeekonomi" så priser på arbetskraft och råvaror är inte låga.

Storjorda är en gammal samisk byggd och Ifflands hus är det första trähus som byggdes i byn runt 1930. Innan dess bodde man i "Gammer" närmast översatt som torvkåtor, på gården finns inte mindre än 150 verifierade samiska fornminnen och trakten är Norges fornminnestätaste. Det innebär naturligtvis en

Aksel och Robert inspekterar en gammal ladugård från "gamm"-tiden.

hel del begränsningar i hur man får fara fram när man till exempel skulle vilja flytta på ett stenröse. Aksel har många ideer om hur han skulle vilja bedriva avel och därav skulle ett större antal kor vara intressant, men i dagsläget finns inte nog med mark. När jag var där och vi gick i backarna kunde jag inte låta bli att tänka på att det hade varit ett intressant experiment om Aksel fick välja ut fyra kvigor från mig och jag tog fyra av honom för att se hur dom skulle fungera på respektive ställe. Jag hade väldigt gärna velat se hur vårt material skulle klarat sig på fjällbetet ovanför Storjorda, är dom bortskämda "låglandskor" eller hade dom hängt med Aksels "bergskor"? Det är dock en tanke lika omöjlig som import av boskap till Norge från Mocambique sen vi hamnade i EU. Aksel gjorde dock ett försök från sitt håll och köpte 10 doser sperma efter 6867 Rapp (som ju är född hos oss) när STN-föreningen importerade sperma efter honom till Norge. Han fick 10 dräktigheter på 10 doser och dessa gav 10 tjurkalvar!! Så det blev inget av det testförsöket men däremot en kalv in

på semin som vi tidigare sa. Förhoppning om att få ha några kor till finns dock och kommer marken loss så byggs lagårn ut, men någon vanvettig satsning blir det inte, isåfall utbyggnad i egen regi med vettig skuldsättning. Man kan inte låta bli att känna respekt för det arbete som Frederike och Aksel lägger ned där uppe i Storjorda och nog hade det varit skoj för fjällrasen om han fått ha lite fler kor och fått testa sina avelsideer, det hade rasen kunnat tjäna på. Det behövs och finns plats för många tänkande entusiaster i våra led och det ska bli intressant att följa det fortsatta arbetet på gården. Fjällkon tackar för besöket och önskar familjen Iffland all lycka i fortsättningen.

Text: Robert Nilsson
Foto: Emma Nilsson

KLÖVERFAMILJEN

I denna andra uppsats i serien om fjällnära tjurfamiljer ska vi närmare analysera vad som i dag är känt om fjällnära semintjuren Klöver och semintjurarna i familjen efter honom. Han var född 1989 i Gölin Morlinds besättning i Klövsjö, en besättning som vi vet mycket lite om vad det gäller ursprungsdjurens härstamningar. I motsats till djuren på Lillhärjeåbygget, finns det inget nedtecknat om Klövsjödjuren från denna tid. Besättningen är dock väldokumenterad med äldre bilder från 1950-talet och framåt, bl.a. i Jamtlis fina bildarkiv väl värt ett besök på internet: www.jamtli.com. Användbara sökord är: fäbod, buföring, Sandviksdalen, Mälen, Gölin Morlind och Gölin Nilsson (Gölin flicknamn). Makarna Morlind och sonen Christer har också tagit ett stort antal fotografier på sina djur och fäbodarna. En kulturhistorisk bildskatt som vi hoppas få fortsatt ta del av i framtida nummer av Fjällkon. För att återgå till Klöver så är han stamfar till ytterligare tre av våra semtjurar: 1003 Hjärter, 16 Joker och 3 Billy.

KLÖVSJÖ BY, NILSGÅRDEN OCH FÄBODARNA

Klövsjö by ligger i södra Jämtland och är en välkänd fäbodbygd. Den har fått epitetet "Sveriges vackraste by", vilket flitigt används i marknadsföringar för byn. Runt byn finns ett 40-tal fäbodställen men i dag finns endast fyra kvar med djurhållning på somrarna. Endast på en gård lever det gamla flerfäbodssystemet kvar, vilket innebär att man flyttar mellan två eller flera fäbodor under samma betessäsong.

Familjen Morlinds hemgård är Nilsgården som ligger i den centrala delen av Klövsjö by. Gården har gått i arv i släkten i flera generationer. Gölin är född på Nilsgården som hon och maken Bror tog över driften av efter Gölins föräldrar Juliana och Nils Olofsson. Makarna Morlind fick två söner Christer och Jan, Jan bor kvar på hemgården medan Christer har blivit bofast på Mälen, en av gårdens två fäbodor som ligger vid Klövsjöns nordöstra strand några kilometer norr om Klövsjö by.

Förutom Mälen hör till Nilsgården ytter-

Sandviksdalen.

Foto: Gölin och Bror Morlind

Buföring över Sundet.

ligare en fäbod, Sandviksdalen. Sandviksdalen ligger en knapp mil VNV om Mälen. Man slutade använda Sandviksdalen som aktivt fäbodställe 1965. Vid buföringar mellan Mälen och Sandviksdalen fick korna simma över sundet som begränsar den egentliga Klövsjön i norr.

FAMILJEN MORLINDS FJÄLLKOR

Långt in på 1990-talet fanns det fortfarande många små fjällkobesättningar kvar i Klövsjö. Familjen Morlinds besättning var en av dessa och bildar en av två Klövsjögrupper i den fjällnära aveln. Den andra gruppen härstammar från familjen Zackrissons besättning på gården Jonkes öst med Grönhögens fäbodvall. Dessa djur är idag huvudsakligen stationerade i Sälen och ägs av Kristian Olofsson, Dala-Järna. Denna fjällnära grupp finns beskriven i Fjällkon nr 3:2012.

I Gölins besättning fanns bl. a. de sex fjällnära ursprungskorna 1 Droppa, 100 Sköna, 104 Brilla, 105 Bruna, 107 Klinga och 108

Rölla när den uppmärksammades i vidare kretsar i slutet på 1980-talet. Då föddes även två kvigkalvar, Sulami och Salami som senare genom Nils Dalbäcks försorg hämtades ner till västkusten. Efter Gölins död tog sonen Christer över besättningen och flertalet av Gölins kor finns fortfarande med i härstamningarna. I dag finns fjällnära linjer kvar efter Sköna, Droppa, Sulami, Salami och mycket glädjande även efter Klinga som för ett par år sedan "återupptäcktes" med en nu levande dotter, 25 Brilla.

Besättningen på Mälen mjölkas inte längre utan korna fungerar som dikor. Något som jag själv tycker är intressant som dikoägare är att kalvarna är hemma på fäboden på dagarna medan korna går på skogsbyte. Christer säger att korna accepterar detta fullt ut, även förstagångskalvare. Detta har också fördelen att korna som har kalv snällt kommer hem på kvällarna, även om det finns ett och annat som lockar, t.ex. svamp. Orsaken till att kalvarna

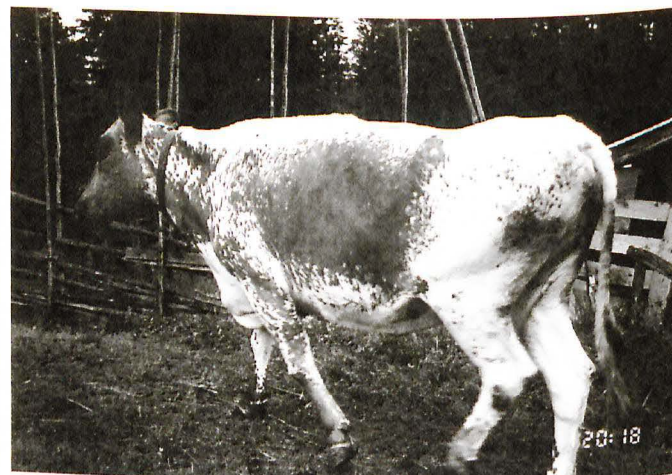

107 Klinga på ålderns höst. Foto: Christer Morlind

går hemma på dagarna är i första hand inte betingat av risken för rovdjursangrepp. Man har egentligen aldrig haft några problem med rovdjur trots att det finns gott om björn. Men visst händer det att korna kan komma hemrusande mitt på dagen när det finns björn i närheten. I vilket fall som helst tycker jag det verkar vara ett bra sätt att få möjlighet att pysla om kalvarna då det i en dikobesättning ofta krävs mycket arbete för att få till hanterbara djur.

Vad man speciellt tänker på när man hör talas om Gölins besättning är att det fanns flera helröda eller nästan helröda kor i slutet av 1980-talet vilket inte var så vanligt vid denna tid. Det är alltid intressant att höra lite om vad kunniga, utomstående betraktare har att berätta om en fjällrasbesättning. Sune Pettersson i Ockelbo har varit på besök hos familjen Morlind flera gånger sedan 1970-talet, bl.a. tillsammans med Goth Bertil Johansson någon gång runt 1981. Sune berättar att Morlinds kor och kor i andra bestättningar i Klövsjö, alltid varit ganska småväxta.

Christer själv minns inte så mycket av vad man använde för tjurar i besättningen före 1990. Vi vet ju att det fanns en livaktig tjurförening i Klövsjö. Denna var verksam från början av 1900-talet fram till början av 1960-talet. Christer har därför pratat med sin far Bror, som idag är 89 år gammal. Bror berättade att man ofta tog med sig kor till någon grannes tjur för betäckning. Ofta använde man även egna tjurar. Det är därför troligt att det förr fanns ett visst släktskap mellan fjällrasbesättningarna i byn och att arvet efter tjurarna från den gamla tjurföreningen i viss mån bör leva kvar i dagens besättningar.

100 Sköna. Foto: Birgitta Karlsson

SEMINTJURARNA

Klöver har fått tre söner med anknytning till semin. Av dessa blev 1003 Hjärter och 16 Joker själva samlade på Alebäcken, medan den tredje 3035 Atjeck fick en sonen 3 Billy som samlades.

Hjärterers mor var 19 Brunöra (eller Gulludus som hon också kallades) från Biellojaure. Hon är ursprungskon till den ena av de två kolinjer vi har därifrån och bl.a. mor till fjällnära semintjuren 1 Arne. Vi lämnar Brunöra här eftersom Biellojauredjuren kommer att presenteras i en kommande uppsats.

Mor till Joker var 10 Docka, som är dotter till 1 Droppa i Gölins besättning. Far till docka är semintjuren Munter från Lillhärjeåbygget och Grällefamiljen. Droppa köptes av Mårten Dalberg, Bjärträ. Dottern Docka kom till Elisabet Andersson i Falköping via Alf Sjödén i Älvdalen. Docka avslutade sina dagar, 19 år gammal, hos familjen Davidsson i Sandhem, Västergötland.

Atjecks mor 46 Lyckan, född 1991, köptes från Lillhärjeåbygget av Goth Bertil Johansson, Rättvik. Mor till Lyckan var 1 Fjällros, född 1989, efter 103 Snögås och Max född 1987. Snögås och Max presenterades i förra numret av fjällkon i uppsatsen om Grällefamiljen. Lyckan levde sina sista år hos Anna och Robert i Evertsberg. Hon finns på bild tillsammans med sonen Lucky i Fjällkon nummer 4:2010 i samband med uppsatsen om Särnakorna.

Billys mor hette 43 Fina, född 1993 hos Goth Bertil, och var efter 18 Finte och 1 Arne från Biellojaure. 18 Finte var en mycket liten ko trots att hennes morfar var fjällsemintjuren Bill en seminering som gjordes 1986 på 102

25 Brilla efter 107 Klinga och 13 Gusten (mor: 100 Sköna, far: Vivalle från Funäsdalen). Foto: Christer Morlind

Grågås på Lillhärjeåbygget. Far till 18 Finte var ovanstående Max. 43 Fina var en bra mjölkko som var i kontroll ett par år och avkastade i genomsnitt 4301 kg med 3,7% fett och 3,4% protein.

Klöver (SKB 6813). Född 1989 hos Gölin Morlind, Klövsjö. Klöver var vit med röda tecken och prickar. Han har fått flera döttrar som gett bra med mjölk.

1003 Hjärter (Sv.fj. 20010). Född 1995 hos Eva och Birger Persson, Storuman. Ägdes vid samlingstillfället av Goth Bertil Johansson, Rättvik. Hjärter var en lugn och snäll tjur men något reserverad.

16 Joker (Sv.fj. 20051). Född 1997 hos Elisabeth Andersson, Falköping. Ägdes vid samlingstillfället av Birgitta och Kurt Karlsson, Tidaholm (numera Boden). Joker var vit med svarta tecken och prickar. Joker var en lugn och trevlig tjur. Joker ligger i genbank på grund av dålig spermakvalitet.

3 Billy (Sv.fj. 20096). Född 2000 hos Mats och Catarina Matsols, Bjursås. Ägdes vid samlingstillfället av Mona Loberg och Ivan Eriksson, Enköping. Billy var vit med gråa tecken och prickar. Han var lätt att hantera och hade ett mycket gott lynne.

TANKAR

Dagens besättning på Mälen tycker jag fortfarande är mycket intressant för den fjällnära populationen, och för all del även för fjällrasen i övrigt. Flertalet kor platsar dock inte i dag som fjällnära efter nuvarande regelverk. I Christers besättning finns Gölins gamla kor någon eller några få generationer tillbaka i tiden: de röda korna Rölla, Bruna och Klinga och den rödsidiga Sköna. Några få fjällrastjur har spätt ut blodet något i besättningen. Hit hör främst de gamla fina genbanktjurarna Lysing och Desing. Även Lage, Harg, Bass och Gus har några procents inblandning på en del av korna. På senare år har även någon modernare tjur, bl.a Snökung använts på någon ko. Men framförallt har Christer oftast använt egna tjurar sedan början av 1990-talet, så procenten ursprungsbesättning är fortfarande hög.

Man kan ha funderingar över de röda djuren och undra varifrån det arvet kommer. På gamla bilder i Jamtlis arkiv ser man inga direkt färgade djur med helfärgsanlag i besättningen under 1950 och 60-talen. Men tycks dyka upp under 1970-talet. Många hade typisk fjällrasteckning: vita eller sidiga. Tyvärr ser man ju inte färgerna men gråa teckningar visar på att det fanns rödkrusiga kor i besättningen. Några var även fläckiga. Som kuriosas kan nämnas att i Klövsjö (besättning oklar) sägs det någon gång på 1920 eller 1930-talet dykt upp en helgrå kviga av den gråbruna, viltfärgade nyan- sen, vilket väckte en viss uppståndelse då gråa färger tydligen varit ovanliga i Klövsjö (Jöns Fahlén muntligen genom Goth Bertil Johansson). Finns helfärsanlaget och den röda färgen i en besättning så finns förutsättningen för helröda djur. Flera djurägare till "vitavlade" besättningar har berättat att de blivit förvånade då plötsligt helröda, helsvarta eller helgrå kalvar fötts. Använder man färgade tjurar med helfärgsanlag i aveln så ökar naturligtvis frekvensen av dessa gener i besättningen. Personligen tycker jag det är roligt att det dyker upp gamla lantrasteckningar och färger även i fjällrasen i övrigt.

Frågan är hur stor påverkan besättningen fått från tjurarna i Klövsjö tjurförening. Vi vet att man där haft mindre önskvärda tjurar: två ayshire (1930- och 1950-talet) och en röd-

kulla. Denna användning av andra raser syns vara ganska ovanlig i tjurföreningar så här intar Klövsjö något av en särställning. Anledningen till att man använde andra raser var bristen på hyoplasifria tjurar på 1930-talet och inte någon önskan om korsningsavel (Robert Nilsson muntligen). Denna inblandning har förstås haft en påverkan på besättningarna i Klövsjö om än kanske i varierad omfattning hos olika besättningar. Vi ser ju också att typen på Gölins besättning är fjällras. En pedagogiskt bra bild finns publicerat i det förra numret av Fjällkon (1:2013) på en röd fjällko och en rödkulla i Myrheden. Den som synes höga frekvensen av B-varianterna av kappakasein och laktoglobulin i Morlinds besättning och att andra "obehagliga" kaseinvarianter ännu inte dykt upp är också ett gott tecken. Fort-

sätta riktade kaseintester i besättningen tillsammans med DNA-typningar kanske kan ge avgörande upplysningar, även i en så viktig fråga som ursprungskornas inbördes släktskap.

Tack till Christer Morlind för hjälp med uppgifter och för att vi fortfarande kan uppleva arvet efter Gölins samt morföräldrarna Juliana och Nils Olofssons fina besättning.

Lars-Göran Lindgren
Fjällnära kommittén

Sara med kalvar på Mälen 2011. Kalvarna är hemma på fäboden under dagen när korna går på bete på skogen.
Foto: Christer Morlind

EN NY BARNBOK OM FJÄLLKON TJÄRNA

I somras gav fäbodkullan Victoria Törnqvist ut barnboken "Tjärna med kompisar på nya äventyr i byn och fäbodskogen". Det är en fristående fortsättning på "Tjärna på äventyr i fäbodskogen". Boksläpp hölls på Prästbodarnas fäbod, Dådran, Rättviks kommun i juli och på bilden syns Tjärnas f d husse Bertil Johansson, Kristina Rogndahl-Eriksson, som i en tävling kom med det vinnande titelförslaget till boken och författaren Victoria Törnqvist.

Dalademokraten har recenserat boken:

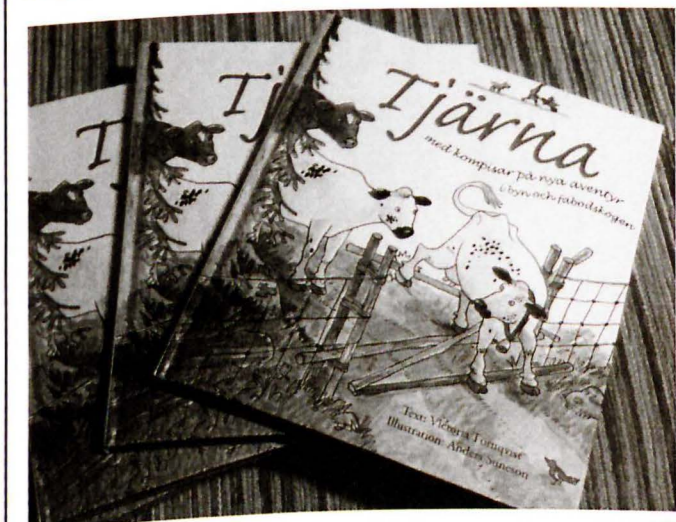
"Den andra boken om den speciella fjällkon Tjärna innehåller verklighetsbaserade episoder. Som när Tjärna lyckades smita ur ladugården och bryta sig in i pelletsförrådet. Eller när hon, i egenskap av skällko, på eget initiativ ledde flocken hem till vintergården. Och dessutom rev en grind för att kunna ta sig in. Boken innehåller också passager där Tjärna reflekterar över livets stora frågor som kärlek, avsked och död.

Och så blir verkligheten, fäbodväsendet och barnlitteraturen ohjälpligt sammanbundna. Till gagn för de barn som får chansen att på ett lättillgängligt sätt möta ett kulturarv som bär på långa traditioner".

Boken finns att köpa på Prästbodarnas fäbod, Rättvik och Håltby fäbod, Älvdalen. Den går förstås att beställa från Victoria antingen genom att mejla v.tornqvist@gmail.com eller ringa 0733-688 988. Titta gärna in på hemsidan www.victoriasbocker.se där det även finns fler fäbodböcker att välja bland.

Pris per styck är 145 kr, men vid köp av två eller fler (gäller även första Tjärnaboken) blir priset endast 125 kr/st. Frakt tillkommer vid försändelse.

GRATTIS!

**FJÄLLKON GRATULERAR
NYBLIVNE FÄBOBRUKAREN
GÖRAN LUNDSTRÖM
SOM FYLLDE 50 ÅR DEN 13 JUNI**

EFTERLYSNING

När man ser en rubrik som ovan drabbas man lätt av vissa olustkänslor då bakgrunden i många fall kan vara av allvarlig natur. I det här fallet rör det sig emellertid om något mindre olustigt eftersom det handlar om en typisk färgsättning på Funäsdalskor.

De fjällnära korna från Hans Salomons besättning i Funäsdalen har allt sedan jag 2004 köpte kon 55 Svana och hennes kvigkalv 5 Svala av Katarina Svensson i Åseda, tillhört mina absoluta favoriter från fjällkovärlden. Jag försöker generellt att inte favoritisera enskilda djur men ibland kan man inte låta bli. En betydande orsak till detta är Funäsdalskornas lynne: lugna, kontaktsökande och mycket barnvänliga, åtminstone de djur jag träffat på. Även tjurarna blir påfallande lugna och stabila till lynnet. En nackdel är kanske att de har ett ganska strävt humör mot andra kor. De blir lätt dominanta, även mot kor som är betydligt större än dom själva. Vill de äta av en höbal eller dricka får de andra korna snällt ge plats. De blir dock inte elaka, oftast räcker det med en fnysning. De har utmärkta egenskaper som ledarkor och är en ovärderlig hjälp när man vandrar med djuren mellan olika betesmarker.

Ytterligare en orsak till favoritskapet är den enligt mitt tycke vackra färgteckning som finns på många av Funäsdalsdjuren och som är orsaken till ovanstående rubrik. Jag kan med mina begränsade erfarenheter inte påminna mig om att jag sett denna färgteckning hos andra fjällkor, med det behöver ju inte betyda att de inte finns. Det närmast jag kommit är en STN-ko, 502 Snöhvit efter 9104 Korsar, publicerad på bild i STN-bladet nummer 2 2003. Det är dock vanskligt att analysera färger efter ett fotografi. Även Roberts Hilja med härstamning från Hindersön i Norrbotten har vissa likheter enligt fotot på vår hemsidas galleri (www.fjallko.se).

Som jag hoppas framgår på bilderna, består det karaktäristiska av en trefärgad teckning. Röda tecken och prickar dominerar men många av djuren har även svarta inslag, främst

på huvud och framben. Öronen är röda med en mörk, nästan svart bård. Den svarta eller mörkgrå mulen omgärdas av ett brett rött fält.

Min uppmaning till er som läser Fjällkon är om ni har eller har sett eller, för all del, aldrig har träffat på fjällkor med denna färgteckning så hör av er. Givetvis är härstamningssuppgifter extra värdefulla. En mer ingående artikel om Funäsdalsdjuren planeras för ett kommande nummer i tidningen och då kan det vara intressant att få lite mer kött på benen i frågan.

Lars-Göran Lindgren
070-776 39 29

21 Tindra, född 2007 hos mig. Ur en fjällkolinje som lär härstamma från Bringåsen i Jämtland. Far till Tindra är fjällnära tjuren 4 Matteus (Sv.fj 24714) som har 75% Funäsdalsblod med 55 Svana som mor. Typisk mule och typiska öron. Svarta teckningar och prickar på huvud, hals och framben. Röda prickar på sidorna.

Foto: Lars-Göran Lindgren

55 Svana, född 2001 i Funäsdalen, efter 32 Saga och 34 Frej. Svarta tecken och prickar på huvud och framben. Röd teckning på halsen, Röda prickar på sidorna.

Foto: Lars-Göran Lindgren

Tjuren 9 Lilleman, född 1994 i Funäsdalen, efter 3 Runa och Putte. Svårtolkat fotografi men ser ut att ha både svarta och röda tecken.

Foto: Elisabeth Andersson

24 Tindra, född 1997 i Funäsdalen, efter 1 Sippa och 12 Linus. Typisk mule och öron.

Foto: Elisabeth Andersson

~~Avs: Svensk Fjällrasavel
c/o Robert Nilsson
Övre Svartflå 515
961 98 BODEN~~

Porto betalt
B-post

NÄSTA NUMMER: Är fortfarande under planering! Så här nedan ser ni lite bilder från artikeln om Norgeresan där busungen Aslak visar sin charmigaste sida!

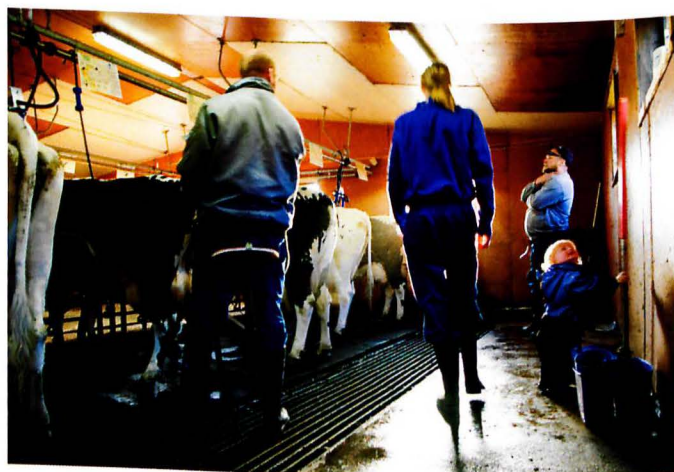

Foto: Emma Nilsson

Detta material har delvis
finansierats med EU-medel